

ΣΥΣΤΑΣΗ R (2003) 5¹

της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη
για τα μέτρα κράτησης των αιτούντων άσυλο²

(Υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 16.4.2003 κατά την 873η Συνάντηση των Αναπληρωτών τους)

Σύμφωνα με το άρθρο 15 β του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης η Επιτροπή Υπουργών

Υπενθυμίζοντας τη Σύμβαση του 1950 για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και το Πρωτόκολλο του 1967, την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα και τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού,

Λαμβάνοντας υπόψη το Πόρισμα Νο. 44 (XXVII) της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες για την κράτηση των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο,

Επιθυμώντας να διασφαλίσει ότι όλοι όσοι έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία μπορούν να την αναζητούν και να την απολαμβάνουν,

Επαναβεβαιώνοντας ότι κανείς δεν στερείται την προσωπική του ελευθερία εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο νόμο, όπως ορίζεται στο άρθρο 5 1 β της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και ότι εφαρμόζονται σε όλους τους αιτούντες άσυλο που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύστασης όλες οι εγγυήσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 5 της Σύμβασης,

Υπογραμμίζοντας ότι δεν πρέπει να επιβάλλονται κυρώσεις λόγω της παράνομης εισόδου ή παρουσίας σε όσους ζητούν τη διεθνή προστασία και φθάνουν στη χώρα ασύλου απευθείας από τη χώρα δίωξης εφόσον παρουσιάζονται χωρίς καθυστέρηση στις αρχές και επεξηγούν επαρκώς τους λόγους της παράνομης εισόδου ή παρουσίας τους,

Τονίζοντας ότι η παρούσα σύσταση δεν επηρεάζει τη Σύσταση Νο. R (94) 5 για τις Κατευθυντήριες Αρχές που πρέπει να διέπουν τις πρακτικές των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης όσον αφορά στην άφιξη των αιτούντων άσυλο στα ευρωπαϊκά αεροδρόμια και τη Σύσταση Νο. R (99) 12 για τον επαναπατρισμό των απορριφθέντων αιτούντων άσυλο,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι διατάσσεται η κράτηση κάποιων αιτούντων άσυλο λόγω της παράνομης εισόδου ή παρουσίας τους στη χώρα ασύλου ή λόγω άλλων παρεμφερών λόγων που σχετίζονται με το αίτημά τους για άσυλο ότι σ' αυτούς τους αιτούντες άσυλο πρέπει να παρέχονται κάποιες εγγυήσεις που αφορούν στη μεταχείρισή τους,

Συστήνει στις κυβερνήσεις των κρατών μελών να εφαρμόζουν τις ακόλουθες αρχές στη νομοθεσία τους και στις διοικητικές πρακτικές τους:

Ορισμός και πεδίο εφαρμογής

1. Στο πλαίσιο της παρούσας σύστασης με τον όρο «μέτρα κράτησης των αιτούντων άσυλο» νοείται κάθε περιορισμός των αιτούντων άσυλο σε στενά οροθετημένο ή περιορισμένο χώρο, όπου στερούνται την ελευθερία τους. Όσοι υπόκεινται σε κατ' οίκον περιορισμούς δεν θεωρείται

¹ Απόδοση στην ελληνική και επιμέλεια: Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα.

² Σύμφωνα με το Άρθρο 20 παρ. 2 c του Κανονισμού της Επιτροπής Υπουργών η Ιρλανδία προέβη στην ακόλουθη δήλωση: «Όσον αφορά στην παράγραφο 10 της Σύστασης η Ιρλανδία επιθυμεί να τονίσει ότι σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να μην είναι δυνατό να κρατούνται οι αιτούντες άσυλο χωριστά από τους καταδικασμένους για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου και τους προφυλακισμένους».

ότι υπόκεινται στο μέτρο της κράτησης.

2. Η παρούσα σύσταση δεν αφορά τα μέτρα της κράτησης των αιτούντων άσυλο σε βάρος των οποίων έχουν απαγγελθεί κατηγορίες για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου ούτε των απορριφθέντων αιτούντων άσυλο που αναμένουν την απομάκρυνσή τους από τη χώρα υποδοχής.

Γενικές Αρχές

3. Σκοπός της κράτησης δεν είναι η τιμωρία των αιτούντων άσυλο. Ως έσχατο μέτρο η κράτηση των αιτούντων άσυλο μπορεί να διαταχθεί μόνον στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- όταν λόγω αμφισβήτησης πρέπει να επαληθευθεί η ταυτότητα των αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβανομένης της εθνικότητάς τους, και ειδικότερα όταν έχουν καταστρέψει τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα ή τα έγγραφα ταυτότητάς τους ή έχουν χρησιμοποιήσει πλαστογραφημένα ή πλαστά έγγραφα προκειμένου να παραπλανήσουν τις αρχές της χώρας υποδοχής,

- όταν πρέπει να καθοριστούν στοιχεία στα οποία στηρίζεται το αίτημά τους για άσυλο και τα οποία δεν θα μπορούσαν να ληφθούν χωρίς την εφαρμογή του μέτρου της κράτησης,

- όταν πρόκειται να ληφθεί απόφαση για το δικαίωμά τους να εισέλθουν στο έδαφος του ενδιαφερόμενου κράτους, ή

- όταν απαιτείται για λόγους προστασίας της δημόσιας τάξης και της εθνικής ασφάλειας.

4. Το μέτρο κράτησης των αιτούντων άσυλο πρέπει να διατάσσεται μόνον μετά από προσεκτική εξέταση της αναγκαιότητας εφαρμογής του σε κάθε εξατομικευμένη περίπτωση. Πρέπει να είναι συγκεκριμένο, προσωρινό και όχι αυθαίρετο και να εφαρμόζεται για τη συντομότερη διάρκεια. Πρέπει επίσης να διατάσσεται όπως ορίζει ο νόμος και σύμφωνα με τα κριτήρια που θέτουν τα σχετικά διεθνή νομικά κείμενα και η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

5. Το μέτρο της κράτησης των αιτούντων άσυλο, το οποίο σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 4 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επανεξετάζεται τακτικά από δικαστήριο πρέπει να διατάσσεται μόνον εφόσον συντρέχουν οι προβλεπόμενες από το νόμο προϋποθέσεις και για την ανώτατη διάρκεια που ορίζεται στο νόμο. Εάν ο νόμος δεν προβλέπει ανώτατη διάρκεια κράτησης, τότε αυτή θα πρέπει να εξετάζεται από το προαναφερόμενο δικαστήριο.

6. Πριν διαταχθεί η κράτηση των αιτούντων άσυλο, ως έσχατο μέτρο, πρέπει να εξετάζεται η δυνατότητα εφαρμογής, εφόσον είναι εφικτό στη συγκεκριμένη περίπτωση, εναλλακτικών της κράτησης μέτρων, που δεν συνεπάγονται τον περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας.

7. Τα μέτρα της κράτησης δεν πρέπει να εμποδίζουν τους αιτούντες άσυλο να υποβάλλουν το αίτημά τους για άσυλο και να παρακολουθούν την εξέλιξή του.

8. Οι αιτήσεις ασύλου των κρατούμενων πρέπει να εξετάζονται κατά προτεραιότητα, ειδικά όταν ο κράτηση έχει διαταχθεί για λόγους που αφορούν στη μεταναστευτική νομοθεσία.

9. Οι συνθήκες της κράτησης πρέπει να είναι ανθρώπινες, με σεβασμό της εγγενούς αξιοπρέπειας του ατόμου, και σύμφωνες με τους ισχύοντες κανόνες του διεθνούς δικαίου και τα διεθνή κριτήρια.

10. Οι χώροι της κράτησης πρέπει να είναι κατάλληλοι και, εφόσον είναι εφικτό, ειδικοί για τους αιτούντες άσυλο. Κατ' αρχήν οι αιτούντες άσυλο δεν πρέπει να κρατούνται στις φυλακές. Ελλείψει ειδικών χώρων κράτησης, οι αιτούντες άσυλο πρέπει τουλάχιστον να κρατούνται χωριστά από τους καταδικασμένους εγκληματίες και τους προφυλακισμένους.

11. Πρέπει να ικανοποιούνται οι βασικές ανάγκες και οι απαιτήσεις των αιτούντων άσυλο, ώστε να διασφαλίζεται το κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία τους επίπεδο διαβίωσης.

12. Είναι απαραίτητη η προκαταρκτική εξέταση των αιτούντων άσυλο, αμέσως μετά την έναρξη της κράτησης, ώστε να εντοπίζονται τα θύματα των βασανιστηρίων και τα τραυματισμένα άτομα και να τους παρέχονται η κατάλληλη θεραπεία και οι προσήκουσες συνθήκες διαβίωσης.

13. Επιβάλλεται η παροχή της κατάλληλης ιατρικής θεραπείας, και όπου είναι αναγκαίο, ψυχολογικής στήριξης, ειδικότερα στις περιπτώσεις των αιτούντων άσυλο με ειδικές ανάγκες: ανηλίκων, εγκύων, ηλικιωμένων, ατόμων με σωματικές ή πνευματικές αναπηρίες και όσων είναι σοβαρά τραυματισμένοι, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων των βασανιστηρίων.

14. Κατά κανόνα πρέπει να διασφαλίζονται χωριστοί χώροι κράτησης για άντρες και γυναίκες, καθώς και για ενήλικους και παιδιά, εκτός εάν οι ενδιαφερόμενοι αποτελούν οικογένεια, οπότε πρέπει να κρατούνται στον ίδιο χώρο. Πρέπει επίσης να διασφαλίζεται το δικαίωμα σε ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.

15. Πρέπει να επιτρέπεται στους κρατούμενους αιτούντες άσυλο να ασκούν τα λατρευτικά τους καθήκοντα και να ακολουθούν τις ειδικότερες διατροφικές συνήθειες που υπαγορεύει η θρησκεία τους.

16. Οι κρατούμενοι αιτούντες άσυλο πρέπει να απολαμβάνουν το δικαίωμα επικοινωνίας με το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, το οποίο πρέπει να έχει απρόσκοπτη πρόσβαση στους χώρους κράτησης.

17. Στους κρατούμενους αιτούντες άσυλο αναγνωρίζεται το δικαίωμα να επικοινωνούν με συνήγορο ή δικηγόρο και να επωφελούνται των υπηρεσιών τους.

18. Εφόσον είναι εφικτό, πρέπει να παρέχεται στους κρατούμενους αιτούντες άσυλο η δυνατότητα να επικοινωνούν με τους συγγενείς, τους φίλους, τους κοινωνικούς λειτουργούς και τους πνευματικούς τους, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή της προστασίας των προσφύγων, να δέχονται τις επισκέψεις τους και να έχουν επαφή με τον «έξω κόσμο».

19. Πρέπει να παρέχονται στους αιτούντες άσυλο εγγυήσεις πρόσβασης στους μηχανισμούς καταγγελίας που αφορούν στις συνθήκες κράτησης.

Συμπληρωματικές Προβλέψεις για τους Ανήλικους

20. Κατά κανόνα, δεν πρέπει να διατάσσεται η κράτηση των ανηλίκων παρά μόνον ως έσχατο μέτρο και για τη συντομότερη διάρκεια.

21. Οι ανήλικοι δεν πρέπει να χωρίζονται παρά τη θέλησή τους από τους γονείς τους, ούτε από άλλους ενήλικες που φέρουν την ευθύνη της φροντίδας τους σύμφωνα με το νόμο ή το έθιμο.

22. Η κράτηση των ανηλίκων, όταν διατάσσεται, δεν πρέπει να πραγματοποιείται σε συνθήκες φυλάκισης. Πρέπει να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια να αφήνονται ελεύθεροι το συντομότερο δυνατό και να τοποθετούνται σε άλλους κατάλληλους χώρους. Εάν η λύση αυτή αποδεικνύεται ανέφικτη πρέπει να προάγονται ειδικές ρυθμίσεις που είναι κατάλληλες για τα παιδιά και τις οικογένειές τους.

23. Για τους ασυνόδευτους ανήλικους πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την εφαρμογή εναλλακτικών της κράτησης ρυθμίσεων που αποκλείουν τη στέρηση της προσωπικής τους ελευθερίας, όπως για παράδειγμα για την τοποθέτησή τους σε εστίες ή σε ανάδοχες οικογένειες και εφόσον προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία πρέπει να ορίζεται το συντομότερο δυνατόν επίτροπος.